

UČITELJI TEOF ZA USTANOVITEV IN OHRANITEV UL

Potem ko so daljši čas potekale razprave o vsebini praznovanj v letu 2019, je aprila 2018 pri vodstvu Univerze v Ljubljani dozorela opredelitev praznovanja jubilejnega leta 2019: to praznovanje se bo nanašalo le na stoletnico sprejetja zakona o ustanovitvi Univerze Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani, ki ga je sprejelo začasno narodno predstavništvo dne 16. julija 1919, kraljevega odloka z dne 23. julija 1919, s katerim je regent Aleksander podpisal sprejeti zakon, in začetka organiziranih predavanj, kar se je vsaj na nekaterih fakultetah zgodilo na začetku decembra 1919. Jubilejno leto se po takšni zasnovi naj ne bi nanašalo na začetke visokošolskega izobraževanja na Slovenskem in ne bi vključevalo vrste drugih obletnic. Znanstvenim disciplinam, ki imajo že daljšo zgodovino in bi jim spominjanje starejšega jubileja pomenilo potrditev večstoletnega izobraževalnega in raziskovalnega dela na Slovenskem ter lažjo primerjavo z univerzitetnimi središči v Evropi, je takšen načrt sicer pomenil osiromašenje spomina, vendar so se kljub temu vključile v pripravo dogodkov, ki naj obeležijo stoletnico.

Za začetek delovanja Teološke fakultete kot članice Univerze v Ljubljani je bilo leta 1919 vse pripravljeno. Obstajal je izoblikovan učni načrt, po katerem so bila v Ljubljani že do tedaj redna predavanja v okviru bogoslovnega semenišča ljubljanske škofije. Po zelo podobnem sistemu so delovale tudi teološke šole v Mariboru (za lavantinsko škofijo), Celovcu (za krško škofijo) in v Gorici (za škofije ilirske metropolije). Določene oblike teološkega študija so imele še nekatere redovne skupnosti. Na vseh krajih so bili poleg študentov tudi slovenski učitelji. V Ljubljani so bili na razpolago kvalificirani kadri in primerni prostori. Že v predhodnih letih so bili vpisani redni študentje, ki so nato svoj študij nadaljevali v novopostavljenih univerzitetnih okvirih. Tudi zato so lahko učitelji v pogovorih o ustanovitvi slovenske univerze, ki so se ponovno začeli ob koncu vojne in razpadu Habsburške monarhije, s tolikšno vnemo zavzemali za takojšnjo in celostno organizacijo študija teologije v novoustanovljeni univerzi. Zanje ni bil potreben provizorij ali drugečasne oblike predavanj, nepotrebno bi bilo tudi vsako čakanje ali odlaganje na poznejša leta. Ob praznovanju 50-letnice Univerze v Ljubljani je nekdanji študent Teološke fakultete in nato učitelj zgodovine na Filozofski fakulteti dr. Metod Mikuž lahko utemeljeno zapisal: »Zanimivo je torej, da so bili prav teologi tisti, ki so pokazali Vseučiliški

komisiji edino pravo pot, da je treba – če so na razpolago kvalificirani učitelji – iskati rešitev vprašanja ljubljanske univerze le na domačih tleh. Kmalu so teologom sledili s podobnim predlogom tudi tehniki.¹ Res pa je, da zaradi političnega dogajanja in nedorečenosti meja nove južnoslovanske države tedaj še ni bilo gotovo ali naj bo slovenska univerza v Ljubljani ali pa v Trstu; večina članov Vseučiliške komisije se je namreč nagibala za Trst, v Ljubljani pa naj bi bila samo tehnična visoka šola.

Ustanovitev samostojne univerze, ki bo obsegala pet fakultet (teološko, filozofsko, juridično, tehnično in medicinsko), so teologi, tudi ob primerjavi z dogajanjem v drugih okoljih, videli kot enega največjih kulturnih in izobraževalnih dosežkov Slovencev na začetku novega obdobja zgodovine in povsem novega političnega okvira. Zgodovinar in teolog dr. Josip Srebrnič, znan po svoji široki izobrazbi, ki si jo je pridobil na Dunaju, v Rimu in Gorici, je le kakšen mesec po začetku delovanja Univerze v Ljubljani zatrdil, da je »ustanovitev vseučilišča v Ljubljani največji kulturni dogodek, ki ga je Slovincem prinesla osvoboditev« in da se je »s tem Slovincem uresničil stoleten sen«. Dodal je še: »Čudovito, kako je hrepenenje po vseučilišču sredi meteža ob prevratu stopilo na plan ter si poiskalo pota k uresničenju. Ni se še pomirilo vrvenje, ki je nastalo po slovenskem ozemlju radi umikajoče se avstroogrske armade, niti ni bilo še gotovo, pri katerih črtah se bodo ustavili sovražniki na zapadu in severu, a slovensko ljudstvo je v svoje ozemlje že zasadilo kot znak svoje osvoboditve prapor z napisom: Univerza!«²

Snovalci Teološke fakultete v okviru Univerze v Ljubljani so imeli pred očmi zelo jasen pogled na njen značaj: fakulteta naj bo vseslovenska in osrednja teološka izobraževalna ustanova za Slovence iz vseh pokrajin. Na njej bodo lahko študentje iz vseh zgodovinskih dežel in temu ustrezno naj bo tudi sestavljen učiteljski zbor. Zato so takoj od začetka povabili k sodelovanju rojake, ki so do tedaj delovali na različnih teoloških šolah in s tem fakulteto že na samem začetku obogatili z mednarodno izkušnjo in stiki. Če je večinski del učiteljskega zbora predstavljala ekipa, ki je do tedaj delovala v ljubljanskem bogoslovnem semenišču, so drugi prihajali iz več središč. Iz Celovca sta prišla učitelja religiozolog dr. Lambert Ehrlich in pravnik dr. Gregorij Rožman. Iz Gorice se je ljubljanski ekipi pridružil zgodovinar dr. Josip Srebrnič, iz Zagreba ekleziolog dr. Franc Grivec. Z Dunaja je bil povabljen moralni teolog dr. Josip Ujčić. Z mariborske bogoslovne šole pa sta v Ljubljano prišla dogmatik dr. Franc Ks. Lukman in biblicist dr. Matija Slavič. Tako je bila fakulteta že od vsega začetka

¹ Metod Mikuž, *Gradivo za zgodovino univerze v letih 1919–1945*, v: *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani 1919–1969*, Ljubljana 1969, str. 59 (dalje: Metod Mikuž, *Gradivo za zgodovino univerze*).

² Josip Srebrnič, *Vseučilišče v Ljubljani*, v: *Čas* 14 (1920), št. 1–3, str. 91–92.

po svojih učiteljih in po svojih študentih zelo raznolika; vsaj prva leta je bilo namreč določeno število študentov tudi iz dalmatinskih škofij.

Obdobje ustanavljanja Univerze v Ljubljani v letih 1918–1919 je bilo polno negotovosti in nedorečenosti. Vse ni bilo jasno niti snovalcem šolskega sistema v Ljubljani, ki ga je usklajeval poverjenik za uk in bogočastje v pokrajinski vladi Slovenije dr. Karel Verstovšek. Mnoge stvari, ki so bile načelno dogovorjene z oblastmi v Beogradu, so kmalu prišle pod vprašaj in vnesle novo negotovost v Ljubljano. Zaradi negotovih političnih razmer v državi in menjavanja nosilcev političnih funkcij se dogovorjeno ni spoštovalo. Zato je bilo še poleti 1919 resno vprašanje, ali bo univerza sploh lahko začela delovati. Stvari so bile dokončno dorečene v pozni jeseni istega leta. V dveh desetletjih obstoja univerze so se večkrat ponovili trenutki negotovosti. In spet je bilo potrebno napeti vsi sile in poznanstva, da univerza ni bila ukinjena ali pa da niso ukinili katere od fakultet. Na začetku študijskega leta 1921/22 je iz Beograda prišla novica, da oblasti nameravajo ukiniti Medicinsko in Tehnično fakulteto. Podobne pobude so se javljale še v naslednjih letih. Konec leta 1927, ko se je ob sprejemanju finančnega zakona za naslednje leto spet govorilo o ukinjanju fakultet in njihovem združevanju, je bila tiskana spomenica *Pomen univerze v Ljubljani za Slovence in državo SHS* in v njej so bili objavljeni orisi dela posameznih fakultet, ki so ga opravile v letih od ustanovitve. Za Teološko fakulteto je bilo navedeno, da »goji znanost s posebnim ozirom na domače razmere in vzhodoslovanske cerkve. Preučuje domačo zgodovino, staro slovansko cerkveno književnost in kasnejšo slovensko literaturo. Profesorji so napisali 17 knjig in 120 razprav v znanstvenih revijah«.³

Ob različnih javnih manifestacijah in izjavah, ki so se vrstile ob vsaki priložnosti, ko je prišel pod vprašaj obstoj univerze ali katere od njenih članic, so na Slovenskem odmevali izrazi javne podpore in poudarjanje pomena univerze za narodni razvoj. Tako se je v podporo samostojni in celoviti univerzi v Ljubljani novembra 1927 oglasil tudi škof dr. Anton Bonaventura Jeglič, ki je v dopisu rektorju univerze zapisal: »Izjavljam, da se resolucijam pridružujem tudi jaz v najglobokejšem prepričanju, kako potrebno nam je naše vseučilišče. Pa tudi zasluži, da nam ostane neokrnjeno in da dobi sredstev, kako bi se še bolj razviti moglo.«⁴ Ob isti priložnosti je prof. dr. Franc Ks. Lukman, rektor univerze v predhodnem študijskem letu, zagovornik enotne in celovite univerze, zapisal: »Ljubljanska univerza 'je Slovincem veličasten simbol osvoboditve ter priznanja njihove enakopravnosti in narodno-kulturne individualnosti, zato pa tudi mogočno poroštvo iskrene vzajemnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev'. /.../

³ Navaja Metod Mikuž, *Gradivo za zgodovino univerze v letih 1919–1945*, str. 78 (dalje: Metod Mikuž, *Gradivo za zgodovino univerze*).

⁴ Izjava je bila objavljena pod naslovom Škof dr. Anton Jeglič soglasen s celim narodom, v: *Slovenec*, št. 270, 27. november 1927, str. 4.

Popolna slovenska univerza v Ljubljani! To je zahteva nas vseh, akademskih učiteljev in dijakov. Niti sence druge misli ni v nobenem izmed nas. In v tej zahtevi smo samo predstavniki slovenskega naroda.«⁵ Prof. Lukman je tudi vodil komisijo za proslavo jubileja 10-letnice univerze in uredil zbornik, ki je izšel ob tej priložnosti. Nekdanji učitelj na Teološki fakulteti dr. Gregorij Rožman je bil na začetku leta 1933 povabljen v narodno korporacijo, ki si je zadala za nalogo večjo promocijo univerze in skrb za njen razvoj. Rektor dr. Matija Slavič je poskrbel za obeležitev dvajsetletnice univerze.

Obdobja negotovosti so prišla v letu praznovanja desetletnice univerze in pozneje. Vedno znova je bilo potrebno pridobivati politične zagovornike in utemeljevati pomen univerze za slovenski kulturni, intelektualni in narodni razvoj nasploh. Njeni branilci so se posluževali različnih metod, neredko je bila potrebna pot v Beograd in intervencije na ministrstvih. Za učitelje Teološke fakultete je bil pomemben posrednik dr. Anton Korošec, ki je v prvih dvajsetih letih delovanja Univerze v Ljubljani večkrat posredoval za ugodno rešitev problemov, povezanih z njenim obstojem in delovanjem; prvič odločilno že spomladi leta 1919. Decembra 1939 se mu je Univerza za različne oblike podpore oddolžila s podelitvijo častnega doktorata. Vrsta učiteljev Teološke fakultete, med temi so bili trije rektorji, je bila izzvana, da je sodelovala pri iskanju rešitev za ohranitev univerze, njenih posameznih članic ali programov. Kot dekani Teološke fakultete so bili člani senata univerze in različnih delovnih teles in so imeli možnosti, da so sodelovali pri izvajanju rednih dejavnosti. Deset razprav v 41. letniku *Acta ecclesiastica Sloveniae*, ki so jih pripravili raziskovalci in nasledniki nekdanjih učiteljev Teološke fakultete, zariše sledi, ki so jih s svojim delom za razvoj fakultete in univerze pustili njeni nekdanji učitelji.

prof. dr. Bogdan Kolar
urednik AES

⁵ Prof. dr. Lukman, Ob resoluciji univerzitetnega sveta, v: *Slovenec*, št. 270, 27. november 1927, str. 4.